

# BISERICA ȘI ȘCOALA.

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: **DUMINECA.**

## REȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria :  
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.  
Pentru România și străinătate :  
Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.

## PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin  
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte  
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA ȘI ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiune la  
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

## Gramatica limbii române în școala elementară.

De curând a avut loc în București congresul corpului didactic din România.

Cu această ocaziune, în congresul din anul curent, care a fost al patrulea, s'au discutat mai multe chestiuni de ordine didactică și educativă.

Tinem și noi să facem cunoscută învețătorilor noștri una din chestiunile discutate, chestiunea indicată în fruntea acestor șire.

Și o facem aceasta nu numai pentru a-i pune în curent cu mișcările de pe terenul instrucțiunii populare din România, ci mai ales pentru a da îndemn de studiu și reflexiune, asupra unei chestii, care și la noi e de actualitate și trebuie să preocupe pe dascălul nostru român.

În șirul desbaterilor asupra »gramaticii limbii române în școalele elementare (poporale),« prima teasă s'a pus așa :

— Gramatica se învață pentru a vorbi și a scrie bine. Experiențele dovedesc, că sunt mulți cari învață gramatică, știu regulile ei, dar' vorbesc și mai ales scriu defectuos.

Gramatica se formează după limbă, ear nu vice-versa. Deci întâiu să învețe copiii să vorbească, și numai în urmă gramatică.

Pedagozi ca Herbert Spencer și Duruy au cerut de mult înlăturarea gramaticii din clasele elementare.

A doua teasă, contrară celei prime, a fost astfel susținută :

— Dacă vorbirea e un act mecanic și nu judecat; dacă învețăm a vorbi, ceti, scrie, memorisa, prin exerciții, repetare și obicinuință, — de ce să nu urmăim aceeași cale și în învețământul limbii ?

Aceasta e calea firească. Deci, să facem exerciții sistematice, repetări, stăruință și dragoste de limbă curată, cu toate frumsețile și întorsăturile ei.

Gramatica se învață de geaba, și stă în mintea școlărilor ca un material mort, fără să fie pusă în slujba exercițiilor de scriere, cărora să li-se consacre toată băgarea de seamă a învețătorilor.

În jurul acestor două puncte de vedere, teasă și antitesă, s'a desfășurat o lungă discuție, prezentându-se mai multe propuneri intermediare. Congresul corpului didactic, ca concludus al discuțiilor, a fixat următorul desiderat :

»Gramatica limbii române să se predee în școala elementară numai în clasele III și IV urbane (capitale) și a V-a rurală, — pe baza bucăților de cetire din cartea de cetire sau nu text anume întocmit pentru învețământul limbii.

»Cvantul acestor cunoștințe să fie redus la cunoașterea părților de cuvânt variabile într'o singura grupă, fără specificare de cunoașterea propozițiilor simple, dezvoltate și frase.

„În clasele I. și II. se vor face numai exerciții sistematice, de-odată cu scrierea și cetirea, pentru pregătirea studiului gramaticii din clasele superioare.

În legătură cu ideile expuse mai sus, ne permitem și noi un desiderat, pentru învețământul limbii române în școalele noastre, pe care îl punem în vederea bărbaților noștri de școală :

Formează excepție între cărtunarii și dascălii noștri aceia, cari știu scrie ortografic și cu punctuație.

Cu toate estea ies din școalele noastre și mai ales din preparandii absolvenți, cari știu să-ți toarne la moment un exemplu (din carte) de propozițiune subordonată atributivă etc.

Și când să scrie o petiție... se subordonează toată cererea unei execrabile compoziții stilistice-gramaticale.

Când frații din România se frământă pentru găsirea mijloacelor prin cari ar putea face pe clezii din clasele elementare să scrie bine, oare n'ar trebui să ne preocupe și pe noi aceeași chestie, — și s'o începem ceva mai dela temelie?

## Din trecutul preparandiei noastre.\*)

— Disertație de **Nicolae Cristea.** —

Amintirea evenimentelor cari au produs transformări epocale în viața culturală a unui popor, fie ori cât de mari, ori cât de hotărâtoare, după un interval de timp mai îndelungat, devine succesiv mai palidă în memoria generațiilor îndepărtate de epoca aceea în care acelea evenimente s'au zămislit. Tot așa se întâmplă și cu suvenirea marilor bărbați, cari au mișcat roata istoriei, cari au brădat nouă direcțiuni în viața culturală a unei națiuni, și cari însuflețiți de cele mai sublimе sentimente altuistrice și-au jertfit cele mai bune puteri, ba chiar viața pentru lumina-re și fericirea poporului iubit ferbinte de ei. Și amintirea meritelor acestor bărbați, în decurs de decenii și secole, pe încetul se pălește, valorile vremii se închid asupra faptelor lor mărețe și amenință de a le scufunda în noaptea uitării. Inșă noi generațiunea actuală, cari suntem în poziția de a ne compara stările prezente cu trecutul, și prin urmare de a aprecia evenimentele și personajele însemnate ale dezvoltării noastre istorice culturale, avem sfânta datorință de a nu uita pe bărbații mari, cari au luptat și s'au jertfit pentru binele nostru, ci cu grațitudine fească să ne aducem aminte de ei, să ne aducem aminte de faptele și meritele lor, mai ales la ocazii festive, cum este și ziua de astăzi, când ni-e dat de a fi adunați mulți la oaltă, mai mulți de aceia în ale căror inimi pulsează aceleași sentimente și aspirațiuni. Comenius, celebrul pedagog din sec. al XVIII-lea, a zis „Națională să fie școala ta, națională să fie cartea ta, — atunci vei avea popor luminat, liber și fericit.“ Istoria pedagogiei face amintire despre mulți bărbați, cari pătrunși de acest mare adevăr, au lucrat și s'au luptat cu toată înțelepciunea minții cu toată căldura inimii și cu toată energia voinței lor drepte, pentru interesele ideale ale neamului lor și ale omenimei. Astfel de bărbați au fost Comenius, Pestalozzi, George Lazar s. a.

Astfel de bărbați au fost și Moise Nicoară și Dimitrie Cichindeal, cari numai unul și același scop au avut: „binele și înaintarea națiunii lor“ și cărora românii din aceste părți au să le mulțumească faptul, că astăzi avem un institut ped. gr.-or. rom. și o episcopie română.

Revoluția franceză dela finea secolului al XVIII-lea, al cărei far a fost „Contractul social“ al lui Rousseau, a dat tuturor popoarelor oprimate signalul, că a sosit momentul eliberării. Această mare revoluție cu o putere elementară a spulberat așezămintele învechite ale Europei, și sentimentul de dreptate și de demnitate omenească al popoarelor a resculat, ca un vifor fu-

rios și a sfărîmat lanțurile sclăviei; și toate popoarele pretinseră, ca să li se acoarde drepturile ce compet fie-cărui om, fără deosebire de poziția socială, naționalitate și confesiune. Sub influența acestui spirit de odată cu restabilirea drepturilor omenimei, s'a inaugurat totodată și era redesteptării culturii naționale la toate popoarele, a căror dezvoltare spirituală până aci fusese împedecată.

Dintre români mai întâiu cei din Transilvania au resimțit acest puternic curent al redesteptării naționale. Șincal, Clain, și Petru Maior, trei luceferi ai acestei epoci, dau primul impuls de dezvoltare școlilor române. Ear marele dascăl George Lazar trece în România cu cartea în mână, să spună Românilor de sub domnia fanarioților că sunt români, și după cum ne spune Eliade Rădulescu, între zidurile derăpănate dela sf-tul Sava, aruncă sămënța culturii naționale, sămënță care a produs îmbelșugate roduri.

Tot pe vremea aceasta, la stăruința episcopului Samuil Vulcan s'a pus peatra fundamentală la gimnaziul din Beiuș, care a respândit razele culturii binefăcătoare între Români dintre cele trei Crișuri. Astfel stăteau lucrurile în Transilvania, în România, și în părțile Crișene ale teritorului locuit de români, când începură să resară razele culturii și în părțile aradane și banatice.

Aci însă cu începerea anului 1690 domneau niște stări foarte triste, căci pe când Români din Transilvania erau numai politicește amenințați, pe atunci bănățenii și cei din comitatele mărginașe ale Ungariei, tîngeau sub jugul ierarhiei sirbești. Mitropolii sirbi din Carloveș, precum și episcopii lor asemenea sirbi, stăpîneau pe credincioșii lor de naționalitate români cu nedreptatea și cruzimea cea mai mare și mai revoltătoare. Limba bisericeii române era cea slavonă ear alfabetul limbei cel cirilic. Această tiranie a Sirbilor adevărat că pe de o parte a împedecat dezvoltarea culturii române, ear pe de altă parte a provocat o reacțiune puternică. Spiritele unor oameni bravi, revoltate de împilări și entuziasmate de o ferbinte iubire de neam, începură să se frămînte și să lupte în contra apăsătorilor nedrepti și spre a sfărma cătușele impuse de aceștia culturii române; începură să se lupte cu o lăpădare și jertfire de sine deamnă de recunoștința cea mai sinceră și de glorificarea cea mai strălucită a posterității.

Astfel s'au luptat Moise Nicoară și Dimitrie Cichindeal, înainte cu 90 de ani, singuri reprezentanți ai causei sfinte naționale, împodobind cu coroana martirului ideile profesate de ei în numele poporului român.

Moise Nicoară născut în 1784 în Giula e acel luceafăr al națiunii române, cu minte luminată și cu voință liberă caldă pentru neamul său, despre care se afirmă că deja ca stud. univ. a fost invitat de împăratul Francisc I. ca instructor pe lângă fiul său Archiducele Ferdinand. Împăratul Ferdinand al V-lea de mai târziu. Absolvând studiile gimnasiale în Oradea-Mare și Timișoara, ear cele juridice în Pojon, fu denumit în 1808 de oficiant la tribunalul din Bichișiu.

Începându-se în anul 1809 războiul Austriei în contra lui Napoleon I. Nicoară fu însărcinat de a aduna voluntari în contra francesilor, misiune care a efeituit-o cu succes, adunând o mulțime de români din comitatele Arad, Bichiș și cele învecinate. Vaza de care se bucura Nicoară la curtea împărătească a folosit-o și în favorul bis. și a națiunii sale, consacrandu-și toate puterile pentru ridicarea neamului său

\*) Cetită cu ocaziunea ședinței festive a societății de lectură a tinerimei seminariale, din anul școlar 1902/903 autorul fiind p'atunci elev de cursul IV pedagogic.

asuprit. Impăratul Francisc I văzând bravura românilor contra francesilor, la stăruința lui Nicoară a conces de a se înființa o școală românească pentru formarea învățătorilor — vechia preparandie din Arad. După congresul național sârbesc (1790) Nicoară a luptat neconținut pentru despărțirea ierarhică de către Sirbi, stând vre-o doi ani la Viena pentru a-și putea realiza acest scop măreț.

În anul 1814 primind invitarea clerului din diecesa gr.-or. română a condus deputația română la curtea din Viena, de a cere episcop român pentru Arad. Aceasta dorință sacă a sa s'a implinit abia în anul 1829 când fu instituit de episcop al Aradului Nestor Ioanovicu.

După multe lupte purtate de a restitui o gintă maltrată de cetele cerbicoase ale sîrbilor, fu închis în temnița din Arad, ear după aceea în cea din Giula. Însă în scurt timp la ordinul Curții împărătești din Viena fu earăși eliberat. Măhnit în suflet de victoria intriganților cari lucrau în contra lui, cu inima frîntă de durere, părăsi patria pentru care s'a luptat cu devotament contra inamicilor ei, și dela care pentru serviciile sale numai muștrări și nemulțămiri a primit. În anul 1825 trecu în România unde a funcționat ca director și profesor în București până la moartea sa în timplă la anul 1862. Eată cât de duios se plînge inima cea nobilă și mare alui Nicoară, când maltrat de străini și părăsit de ai săi, fu silit să treacă în România:

Am avut eu mai nainte  
Ca-și niște flori,  
Cari mă iubeau ferbinte,  
Frați, părinți, surori.

Fui de frunte în ale mele  
Fapte și cuvinte:  
În a mele căicele,  
Slobod mai nainte.

Acum triste turturele  
Pe căile mele  
Umblă numai singurele;  
Eu, oprit de ele.

Deputat Românilor  
Cândva eu am fost;  
Să arăt nebunilor:  
Ce rău le-am făcut.

Să știe mișelitatea  
Lor și Impăratu,  
Ca pe mine nici un frate  
Nu m'a apăratu.

Că amar zilelor mele  
În tot clerul nost,  
Înșelăciuni numai grele  
Credințe n'au fost.

Până ce eram văzut  
Cinstea-mi tot creștea,  
Hula, dacă am căzut  
Nu se mai opria

Că am fost tot cu credință  
Neamului, cu lanțuri  
De fer sufer în temniță  
Groaznice necasuri

Căți sunt, toți se înveselese  
Eu vre-o zi de vară  
Nu mai am, numai jelesc  
În această țeară.

Doamne din aceasta țeară,  
Rogu-te, m'auzi  
Și mă scoale din ocară  
Dă-mi un călăuz.

Să mă treacă de părinți  
Peste mări departe,  
Peste munți neînfloriți,  
Ca pe Bonaparte.

Înainte cu 9 decenii s'a ivit Moise Nicoară, bărbat mare în toată splendoarea și tăria caracterului, înfruntând toate piedicile și suferințele și contribuind la redestepțarea națională a Românilor. Știa el că nu va ajunge în viață realizarea dorințelor sale, dar pașii făcuți da dînsul spre realizarea unei sfinte cause sunt binecuvîntați de moștenitori, deci merită să-i aducem gratitudine sinceră.

Pe cât de măreață și sublimă apare în istoria redestpării neamului românesc figura lui Moise Nicoară, pe atât de mare, și vrednic este și Dimitrie Cichindeal, anteluptător zelos și înțelept și unul din primii profesori ai preparandiei române din Arad.

De aceeași iubirea de neam a fost condus Cichindeal ca și Nicoară: aceeași abnegațiune și același zel l'a dezvoltat în luptele naționale pentru dezvoltarea națiunii române, pentru așezămintele ei de cultură și eliberarea poporului ortodox român de sub jugul erarchiei sîrbesti. În fine pentru tăria caracterului său și pentru lupte purtate de a ridica poporul român și a-l pune în starea ce i se cuvine după soartea de martir ce a avut.

(Va urma.)

## Puterea cuvîntării

de

*Pompei Dorca, preot*

De niște flori nespuse ni-se cuprinde toată ființa noastră, dacă recugetăm cât de înaltă și serioasă este chemarea noastră ca răspânditori ai cuvîntului D-zeesc; și câtă răspundere am încărcat pe umerii noștri înaintea oamenilor și a lui Dzeu când am primit darul preoției! E drept că serviciul Dumnezeesc face o parte însemnată din datorința noastră, dar înainte de toate și peste toate ni s'a încredințat de Mântuitorul vestirea cuvîntului evanghelic, care singur poate mîntui și ferici pe omul care numai voește să-și confoarme faptele cu prescrierile lui. Dacă recugetăm cumcă mîntuirea isvorește din moralitate, moralitatea se propagă prin predică, ear predica se întemeiază pe cuvîntul Dumnezeesc, atunci rezultă că predicarea cuvîntului evanghelic este atât de ponderoasă în chemarea noastră, încât mai că lasă pe celelalte înapoia sa; resulta pentru noi neapărat trebuința de a privi în toate

adunările noastre pastorale cu cea mai mare seriozitate la chemarea noastră învățătorială, care este centrul direcției noastre, temelia ființei și a vieții omenesti! Iisus, Dumnezeescul nostru mântuitor și-a urzit biserica sa prin predică, de aceea a și zis către învățăceii săi »mergeți de învățați popoarele ca să păzească toate câte v'am poruncit voaue.«

De aici rezultă pentru noi preoții sfânta datoriță de a susține, de a întări, de a mări, de a înnoi de a învioșa biserica, comunitatea credincioșilor prin predică, ca să putem satisface din ce în ce mai mult chemării noastre, de predicatori ai cuvântului Dumnezeesc, este de nevoie să ne întoarcem la școala predicatorului predicatorilor la Iisus Cristos, la izvorul și îndreptarul cel mai puternic în toate cuvântările noastre, căci el învăța pe oameni, zice evangelistul Matei 7.29 *ca cel ce avea putere prin cuvânt și faptă, ear nu ca fariseu.* Din aceste puține cuvinte ale evangelistului rezultă atâtea cugetări, atâtea dovezi pentru puterea cuvântării lui Iisus Cristos, precum și pentru faptele sale cele mai amăsurate cuvântării încât ne-ar cădea greu de a-le înșira aici pe toate. Să privim însă, cât e cu puțință numai la unele din ele, căci și acestea vor fi de-ajuns spre a învedera înfrința cea puternică a cuvântărilor lui Iisus.

Zelui lui Isus întru sporirea lucrului D-zeesc întru lățirea evangheliei, a fost ne mărginit de mare, și ne obosit în tot decursul activității sale.

Numărul auzitorilor lui, a fost la început numai învățăceii, apoi cete mari de popoare cari îl împrejurară din toate părțile, ca să audă din rostul lui cuvinte dulci și mângâitoare, și tot odată străbătătoare până în adâncul inimii, și și vindecătoare în abaterile ei. El nu s'a cruțat nici ziua nici noaptea spre a îndrepta prejudețele, ideile rătăcite, obiceiurile cele rele și dăunătoare, și spre a întipări în inimile credincioșilor săi dragoste frățească și reverință către adevăr și virtute și siguri fiind despre adevăritatea și înfrința morală a cuvântării sale asupra cetelor, adăugea zicând: »*cel ce are urechi de auzit se audă*«

Mai departe cetim la evangelistul Matei 7.28 »*și au fost dacă a sfârșit Cristos cuvintele acestea, că se mirau gloatele de învățătura lui.*« El nu se mărginea cu binevestirea între păreții școalei în ai bisericii jidovești, nici între zidurile Erusalimului, ci străbătând Iudeia, Galileia, și Samaria, învăța în tot locul: în casă și afară pe piațele publice, și pe ulițele târgurilor.

Evangelistul Ioan ne spune c. 7., că poporul se desbina din cauza lui Iisus și cărtire multă era între gloate pentru el zicând unii: »că este bun, eară alții ba, ci înșală poporul;« și nime-

nea nu vorbia în față cu \*el că se temeau de jidovi.

Eară la înjumătățirea prasnucului s'a suit Iisus în biserică și învăța și se mirau jidovii zicând: »*cum știe acesta carte și n'a învățat*«? Evangelistul istorisește aicea cu totul psihologic, că și poporul s'a desbinat ținând unii partea lui Iisus, ear' alții se opuneau. Alta nici nu se putea aștepta, de-oare-ce puterea cuvântării lui Iisus îi trezia pe ei din nepăsarea, din lenevirea și amorteala lor cea adâncă, și așa îi silea, ori să i-se opună cu totul. Inimile cele cu totul corupte i-se opuneau, ear' celelalte suferiau foame și sete urmând pe Mântuitorul, numai ca să se vindece moral și să se mântuească.

Să vedem acum mai departe, cum era oare cuvântarea lui Iisus, și ce îi da ei atâtea putere, că atât cel mai mare, cât și cel mai mic dintr'e popor să se simtă răpit de dinsa?

Răspunsul cel mai nimerit la această întrebare îl aflăm în acea împregiurare, că Iisus deși era *cuvântul intrupat unul născut din Tatăl, plin de dar și de adevăr.* (Ioan 1. 4), totuși înaintea oamenilor lumii vechi, nu se punea pe sine de autoritate, nu căuta să impună nimăruia cu persoana sa, cu chemarea sa și nici nu făcea paradă cu învățăturile sale cele mântuitoare, ci zicea totde-auna cu umilință serioasă, că: »*învățătura aceasta nu este a mea, ci a aceluia ce m'a trimis pe mine.* (Ioan 7. 16). Cuvântarea lui Iisus era dară cuvântul dumnezeesc, și sub autoritate d-zească, de aceea avea ea o putere pătrunzătoare în sine, ca și care n'a avut-o nici când vre-un om, nici înainte de el nici după el. Drept. că sf-tul Ioan botezătorul încă a atras foarte mult luarea aminte a poporului prin cuvântările sale; dar' spiritul acestor cuvântări a fost încă al testamentului vechiu pe când cuvântarea lui Iisus a fost nouă și neauzită încă; înfătoșarea lui era fără sgomot, simplă, umilă, prietenoasă, plină de milă și de dragoste, și tot odată serioasă, măreață, plină de demnitate și spiritual puternică. Iisus lua parte la fericirea și durerea omenească, era pretutindenea gata de a aduce ajutor trupesc și mângăere sufletească, să pleca cu blândețe către copiii cei frageți, ca lor să le însușe principiile împărăției lui Dumnezeu, căci dela cei înrutățiți și fără de lege nu aștepta îndreptare; caută pe săracii cei desprețuiți cerceta vameșii și păcătoșii ca pe unii să-i înalțe, ear' pe alții să-i vindece: cu un cuvânt: Iisus s'a înfățișat aici pe pământ ca un prieten d-zeesc al omenimei, de aceea și cuvântările lui cele minunate adânce și simple, pline de adevăr și de morală. trebuiau să atragă luarea aminte a poporului asupra-și.—Învățăturile rabinilor erau numai niște teorii, niște sofisme, niște socotințe di-

ferite dogmatice, niște frâse goale grămădite peste oaltă, fără miez și aplicațiune practică așa încât morala și adevărul rămănea cu totul de o parte, și ascultătorii răci în simțemintele lor. Iisus nefiind însă școlarul vre-unui rabi învățat propunea niște materii nouă și necunoscute până atunci; el vestia apropierea împărăției lui Dumnezeu ce se întemeiază pe dragoste frățească și legile moralei sociale, spre a îmbunătăți soarta tuturor oamenilor; el propunea despre mântuirea și fericirea neamului omenesc, prin păzirea învățăturilor sale ale Fiului lui Dumnezeu, despre închinarea lui Dumnezeu cu Duchul și cu adevărul, despre iubirea lui Dumnezeu și a aproape-lui, ba chiar și a dușmanilor, și toate acestea le vorbea în sentințe scurte, în respicăciuni populare, în icoane și asemănări luate din naintea ochilor auzitorilor.

Toate acestea au efectuit, că cuvântul lui Iisus era, și se numea puternic, că se mirau gloatele de învățătura lui; că toți erau uimiți de rostul lui cel dulce și plăcut și în uimirea sa ziceau: *»nici odată n'au vorbit om ca acest om!«* *»ferice de pântecele care l'a purtat, și țifele cari le-a supt!«*

Aceasta a efectuit, că pescarii Galileeni, auzindu-l vorbind numai câte odată, nu s'au deslipit de dânsul, deși le zicea el lor *»că n'are unde să-și plece capul«* că muerea păcătoasă, pătrunsă fiind de cuvintele lui, se întoarse pe calea căinței, că Zacheu vameșul umit fiind părăsi iubirea de argint, că bogatul — își împărți averea sa săracilor. — Aceasta efectui că mii de oameni urmându-i în pustie și încântați fiind de cuvintele lui, uitară de hrană și de casele lor, ba uneori nu ajungea nici șesurile întinse spre a cuprinde mulțimea poporului. Așa dară cu drept cuvânt putea zice Iisus de sine *»Eu sunt calea, adevărul și viața, nimeni nu vine la tatăl fără numai prin mine.«* Ioan 14.6. Aceasta este cauza din care a picat, și pică păpăganismul până astăzi, aceasta-i cauza din care trebuie să conceadă și ateistul cel mai încarnat, cumcă Iisus deșteaptă în noi un fior sguduitor, o răpire a inimii atât de puternică încât nu se poate nega de fel, nici strălucirea lui cea Dumnezeuască, nici puterea cuvântării lui, care străbatea și răpea cu sine pe cel mai mare, precum și pe cel mai mic din popor.

Așa fraților, a fost cuvântarea lui Iisus întru care trebuie să ne oglindăm, pentru aceasta se zice că Iisus avea putere puterea cuvântului blând, și a faptei morale, ear nu a cărturarilor, cari aveau numai cuvinte sumete, pompoase și fapte morale de loc nu.

(Va urma.)

## Circularul patriarhului din Constantinopol

în chestiunea reformării calendarului etc.; și răspunsul s. Sinod al bisericii autocefale a României.

(Urmare și fine.)

Dumnezeu, marele Stăpânitor al veacurilor, va rândui și în aceasta privință ceea-ce voiește El și ceea-ce va crede că este bun, ca să se facă. Până acum însă n'a vorbit decât o singură dată prin cei-ce au primit acest calendar în vechimea noastră bisericească, eară când va binevoi altfel, de sigur că ne va lumina prin Spiritul s., ca și în această privință să știm ce să voim și ce să facem. «

Răspunsul bisericii ortodoxe din Rusia să fie următorul: 1. Biserica ortodoxă s'ar putea ușor uni în persoana episcopilor prin adunări (concilii) comune. Pe cât de mult ar fi însă de dorit aceasta unire, în care capii bisericești ar putea să discute verbal chestiunile actuale, pe atât de nerealisabilă este, pentru-că bisericile sunt despărțite între ele prin granițele statelor și astfel raporturile lor ar putea ușor să atingă raporturile statelor. Ar fi interesant însă să se facă obiect de permanentă discuție, în ori-ce formă, forma disciplinei ecleziastice și chestia nouelor mișcări religioase. Ideea unității însă nu documentată trebuie, ci permanent păstrată în conștiința noastră și validată în praxa bisericească.

2. În ceea-ce privește raporturile noastre față cu romano-catolicii și protestanții, biserica rusească — în conglăstire cu bisericile dreptcredincioase autocefale, — în rugăciuni, în așteptare și cu dor fierbinte privește spre timpul în care fiii de odinioară ai bisericii-mame, cari acum, din cauza individiei și intrigei dușmanului sunt despărțiți de noi și oarbe în rătăcire, să-și regrete greșeala și să ajungă la cunoștința adevărului ca să revină earăși în sinul bisericii sfinte, sobornicești și apostolice, și la unicii păstori ai lor. Noi credem în sinceritatea credinței lor puse în s. treime și cu bucurie îi primim în turma noastră.

Inima noastră e largă (2. Corinteni, VI. 11) și gata suntem să facem tot posibilul pentru-că împreunarea fericitoare să se realizeze. Spre profunđa noastră durere însă și spre jalea tuturor fiilor adevărați ai bisericii, în timpul de acum nu putem nici a cugeta la aceea, ca să cedăm din poziția noastră față cu creștinismul apusean, și să-i chemăm cu dragoste la unire cu noi. Din contră, tocmai grija aceea devine din în zi mai apăsătoare, că în ce chip să apărăm turma dată grijei noastre față cu lupta neobosită și mereu în creștere a romano-catolicilor și protestanților și față cu ispitele de tot felul.

Tradițiunile străvechi ale Romei sunt cunoscute. Din timpurile străvechi și până acum

Roma și-a dat trudă pe față și'n ascuns, ca să supună sub sceptrul ei Orientul ortodox. Convertirea Rusiei și a poporului rus e scopul neascuns și dorința erezită a papismului de azi. Tocmai de aceea, graiurile de pace nu ne seduc pe noi, și nu ne vor face să dăm uitării adevăratul scop nici manifestările de dragoste și stimă făcute cu anume tendință. Noi avem să ne agerim încă și mai mult atențiunea și să stăm pe baza bisericii ortodoxe încă și mai rezoluți decât ori-când până acum și nu este permis să ne lăsăm a fi seduși prin nici un chip al păcii fals înțelese.

În timpurile noastre încă și mai apropiabil decât acesta e protestantismul. Ei privesc biserica noastră drept teren al inerției spirituale al întunecului de nepetrans și al rătăcirii. Ba ne impută chiar și idololatrie. Singuri anglicanii arată stimă față cu biserica noastră.

3. Năsuințele și luptele catolicilor vechi s. Sinod le recunoaște și e gata să facă totul întru a le netezi calea spre adevărata credință. Din nenorocire însă aceasta acum nu mai e așa ușor lucru. Locul vechilor conducătorii l'au ocupat alții noi, eară pe aceștia i-au înficiaț deja preceptele protestante.

4. Cu chestia schimbării calendarului s. Sinod se ecupă de mult deja; o întregă comisiune de savanți se ocupă cu ea. De sine înțeles, că numai despre unificarea calculării profane de timp poate fi vorba, căci biserica își menține și pe mai departe calendarul iulian.

5. S. Sinod indegetează în fine la trista apariție, că în sinul bisericii autochefale (rusești) s'au ivit în timpul mai nou rupturi, așa, că alătura cu biserica ortodoxa sunt și secte nestoriane, armene, coptice și altele.

### Importanță repetițiilor în învățământ.

Pe cât este de necesar, ca învățătorul să conducă pe elevi ca să câștige cunoștințele într'un mod corăspunzător firii lor, pe atât de necesar e a ști și cum trebuie să lucreze, pentru-ca cunoștințele să se țină bine minte, și să le poată folosi ori când va avea trebuință. Nu e vorba aci de repetițiile cari se obicinuesc a se face la sfârșitul anului, ori la finea unei părți din material, ci de repetițiile cari să le folosim în prelucrarea materialului de învățământ, dela început și până la sfârșit.

Mai înainte însă de a arăta cum trebuiesc ele aplicate, să stabilim adevărata lor pază pedagogică. E un adevăr psihologic că: cu cât ceva se repetă mai de multe ori, cu atât se păstrează mai sigur și mai mult încă, cu cât im-

presiunile revin în conștiință pe altă cale decât direct dela acel *ceva*. De multe ori, din cercul întunecos al conștiinței noastre apar idei, cari noi le credeam deja uitate și dacă chiar ideile ascunse se reproduc prin cine știe ce împrejurări inconștiente, cu atât mai mult se vor ivi acelea, cari sunt silite să se reproducă. Acelaș lucru se poate observa la grupuri și conținuturi de idei. Și acestea se vor reproduce de multe ori, când vor fi legate prin mai multe combinațiuni, fortificându-se în spiritul nostru. Urmează de aci, că seriile de idei, ca să se poată uni cât mai puternic, trebuie să se repeteze în forma lor de asociare cât mai des. Almintrelea cu timpul vor fi date uitării, și nu vor aduce nici un folos. Prin dese repetiri, legătura devine atât de puternică încât reproducându-se o idee să se reproducă cu ea toate ideile.

O altă condițiune pentru consolidarea cunoștințelor e legătura logică dintre ele, căci dacă se înțelege bine se păstrează mai bine.

Cunoscută fiind valoarea pedagogică a repetițiilor să căutăm felul aplicării lor în învățământ.

Incepând cu treapta pregătirei suntem dator să ne dăm bine seama, dacă elevii au idei privitoare la noul material, adică: au ideile a-perceptive. Trebuie să scormonim în spiritul lor idei, cari poate să fi fost date uitării, dar fără de care nu se pot primi cele noue. Multe repetiri se fac deci pe această treaptă, de ore-ce lăsăm câmp liber elevilor spre a reproduce idei și gândiri vechi.

Pe treapta tratării punem pe elevi să primească impresiuni dela un animal, o plantă, un mineral sau alt-ceva. N'am făcut nimic, dacă ne-am mulțumit numai cu o privire. Numai prin *repetarea impresiunilor* se va clarifica idea. Să dăm ocaziune elevilor pentru a primi impresiuni repețite dela acelaș lucru, având grija, ca aceste repetiri să nu-i plictisească.

Mergând la treapta asocierii și aici facem repetiri, când asemănăm ideile vechi cu cele noue înrudite, pentru a afla ideile comune, ca apoi cu ajutorul acestora împrumutat să putem scoate *generalisarea*, care rezultă din combinarea notelor comune. — Tot pe treapta asocierii de multe ori comparăm cu idei din obiecte diferite, repetând astfel cunoștințele câștigate la alt obiect de învățământ, aducându-le în legătură unele cu altele, adică le concentrăm. De aci vedem, că pe aceasta treaptă, repetirile au un mare rol la concentrarea obiectelor de învățământ. Dacă mai adăogăm la aceasta și faptul că aceste repetiri le facem în urma procesului judecării, deci sunt niște reproduceri libere, reese și mai mult importanța lor.

O dată generalisarea scoasă, trebuie ca ea să se repete de multe ori, spre a se imprima adânc în sufletul elevilor, fiind partea cea mai de valoare. Să repetăm de multe ori, adevărurile, regulile, legile, căci de ele au trebuință elevii în viață.

Dacă trecem în fine la treapta aplicării, observăm că încă trebuie să mai facem repetiții pentru-că sunt cazuri când lucruri de mai-nainte să le repetim la aplicare: Bună-oară, având elevii în aplicare a spune la geografie un fluviu, ei trebuie să-și dea seamă de ce este un fluviu; asemenea în gramatică, când punem pe elevi să spună exemple de substantiv, ei au trebuință de a ști ce este substantivul și deci repetă definiția acestuia.

Cu cât vom ști să facem astfel de repetiții cu atât vom întări cunoștințele câștigate de școlari, așa că ele sunt ne-apărat trebuincioase în învățământ.

Și repetițiile de finea anului sunt folosite, dar numai dacă s'au aplicat cu îngrijire repetițiile expuse în felul de mai sus. Ele nu vor folosi dacă sunt făcute cu iuțeală, căci nu au timpul necesar pentru a fi înțelese și prin urmare curând cunoștințele se vor evapora din mintea elevilor.

**G. Lupescu.**

Sc. de aplicație Sc. Normală C.-Lung.

## Calendarul diecesan pe anul 1904 dela Cristos.

*In editura tipografiei diecesane gr.-ort. române a Aradului e deja aproape tipărit și peste câteva zile se poate avea atât dela administrațiunea tipografiei diecesane, strada Révay Nr. 10, cât și dela librării cu prețul de 50 fileri. Se estinde pe 12 coale tipar garmond și cuprinde, afară de partea calendaristică, șematismul mitropoliei rom. gr.-ort. în general și al diecesei Aradului în special; cronologia pe anul 1903; sărbători și alte zile schimbăcioase; posturile etc. Genealogia caselor domnitoare; tîrgurile din Ungaria și Ardeal; instrucțiuni postale și telegrafice etc., ear în partea literară: Biografia P. S. Sale dlui episcop Ioan I. Papp, cu fotografia; fotografia directorului seminarial Român R. Ciorogariu; Coroana Ungariei; Grija mamei; Livei mele; Rugăciunea ajută; Ași vrea; Părăul Frătesei; Dușmancele; Meseriașul român; Rugămintea din urmă;*

*La marginea pădurei; Numai una; Din vieață; Pe lângă boi; O poveste adevărată; Codrule măria-ta; Luxul (Gala); Revedere; Ceva despre cambiu; Rugăciune; Multe și de toate; Înțelepciuni; Anecdote și glume; Ce avem să facem în fie-care lună? în fine: anunțuri de tot felul — drept-ce cu multă căldură îl recomandăm tuturor oamenilor cu carte căci în calendarul acesta pe lângă preț de — 50 fil. află și o carte de lectură prețioasă și plăcută.*

## CRONICA.

\* **O prietenie prețioasă.** Ziarele germane se ocupă și acum cu visita împăratului *Vilhelm II.* la Viena. Una dintre ele istorisește, că în timpul petrecerii în Viena împăratul a legat mare prietenie cu archiducele moștenitor *A. Sa Francisc Ferdinand* și acestei prietenii e a se socoti, că în firul vizitelor sale împăratul a petrecut la archiducele mai mult decât la ori care alt membru al casei domnitoare și a făcut vizită și soției archiducelui. La vânătoarea dela Lainz împăratul a fost neconținut în societatea archiducelui, cu care a discutat în detalii asupra tuturor cestiunilor actuale. Archiducele *Francisc Ferdinand*, care cu ocaziunea acestei visite s'a întâlnit de prima-dată cu împăratul, a făcut asupra lui impresie foarte bună, la ce cea mai elocventă dovadă e surprinderea ce i-a făcut-o împăratul numindu-l amiral în marina de războiu a Germaniei.

\* **Constituire.** Societatea de lectură dela institutul ped. teol. din Arad s'a constituit în ședința ținută la 29/16 Septembrie a. c. sub presiulii *Cuvioșiei Sale Domnului director sem. R. Ciorogariu* și anume în modul următor: *Președinte:* Iosif Tărău cl. curs. III.; *secretar:* Adam Valu cl. curs II.; *notar:* P. Binchieu prep. c. IV.; *cassar:* G. Bragia cl. c. I.; *bibliotecar:* A. Ghilezan cl. c. II.; *v.-bibl.:* A. Tomșa, *controlor:* George Iancu prep. c. IV.; *comisia literară:* Aurel Papp cl. c. III. (președintele comisiei), Petre Popa cl. c. II., Petre Marșeu cl. c. I., Ioan Vereș prep. c. IV., Aurel Borlea prep. c. III.; *comisia musicală:* Aurel Raicu cl. c. III., Iustin Monția cl. c. II., Romul Popa c. I. teol., Dimitrie Simea curs IV. prep. și Nicolae Biru c. III. prep.; *comisia revizoară:* Silviu Filip c. II. teol., Vasile Bulzan c. I. teol. și Nicolae Drincu c. III. prep.

\* **Avis!** Aduc la cunoștința Olorăților domni dirigenți de coruri, cumcă m'am hotărît a tipări o liturgie completă pentru cor mixt în 6 voci. Liturgia amintită v'a apărea cel mult în două săptămâni. Prețul este 6 coroane; cine dorește ca să-i fie trimisă recomandată, are să adaugă un plus de 45 fileri. Se recomandă ca banii să se trimită îndată cu comanda, ca să nu se plătească rambursă. Adresele au să fie scrise legibil și precis. Comandele sunt a se adresa numai la autor. *Antonia Sequens* prof. de muzică Caransebeș.

\* **Bibliografie.** Pentru complectarea cursului de învățământul religiunii creștine în școlile primare, Domnii *George Luda* și *Ioan Darius* au scris în editura librăriei *H. Zeidner*, Brassó 1903: „Datele copiilor”, sau istorioare religioase și morale pentru elevii și elevele din clasele începătoare ale școlii primare. Pre-

țul broșat este de 40 fileri. Manualul cuprinde: I. Datoriile copiilor către Dumnezeu. II. Datoriile copiilor către oameni: a) către părinți; b) către frați și surori și alte rudeni. c) către ceilalți oameni. III. Datoriile copiilor către sine. IV. Datorii față de dobitoace. V. Rugăciuni. VI. Cântări bisericești. Această carte se poate folosi atât ca manual pentru învățător la propunerea învățământului religiunii creștine în școlile sus numite, cât și ca manual pentru școlarii cari au învins greutatea cetitului în clasele începute.

## Concurs.

Pentru întregirea definitivă a postului de învățător din comună **Somoșeș** tractul lenopolei devenit vacant prin înalta rezoluțiune a Ven. Consistor gr. or. rom. din Arad, Nr. 4783/1903 se escrie concurs cu termen de alegere pe 12 Octomvrie st. v. a. c. cu următoarele emolumente:

1) Bani gata 600 cor.; 2) 5 stângeni lemne din care are să se încălzească și sala de învățământ; 3) Locuință cu jumătate grădina; 4) Conferența 20 cor, 10 cor. scripturistică; 5) pentru cantorat 4 holde pământ arător cu drept de pășunat după acestea 4 holde; 6) Dela înmormentări unde va fi poștit 80 fil.

Recursele ajustate conform Regulamentului și provăzute cu declarațiune că pe baza serviciului prestat eventual în alte parochii, decând își formează dreptul la cvinevenal și atestat de conduită adresate comitetului parochial, să se trimită Prea On. Domn Constantin Gurban ppresbiter în lenopolea (Borosjenő) și până la alegere a se presenta în vre-o Duminecă ori sârbătoare la s. biserică pentru a-și arăta desteritate în cant și tipic.

Cei cu pregătiri pentru instruirea corului vocal vor fi preferiți.

Somoșeș la 31 August 1903.

Comitetul parochial.

Cu știrea mea: CONSTANTIN GURBAN, protopresb.

—□—

2—3

## Licitațiune minuendă.

Pe baza conclusului Ven. Consistor gr.-or. rom. din Arad, de dto 28 Aug. (10 Sept.) 1903. Nr. 5208/1903, prin aceasta se publică licitațiune minuendă ținendă în Sarafola (Sárafalva) la 5 Octomvrie v. a. c. la orele 2 p. m. în „școala mare“ rom. gr.-or. din loc, pentru edificarea a două școale rom. gr.-or. în comuna numită, pe lângă prețul de exclamare 11.257 cor. 28 fil.

Licitanții au să depună ca vadiu 10% adică 1126 cor. în numerar sau și în hârtii de valoare — din prețul de strigare.

Planurile și preliminarele de spese precum și condițiile de edificare se pot vedea la oficiul parochial gr.-or. rom. din loc.

Comuna noastră bis. își rezervă dreptul de a angaja la lucru pe acel întreprinzător reflectant în care va avea mai multă încredere.

Sarafola, la 16/29 Septemvrie 1903.

Pentru comuna bis. rom. gr.-or. din loc.

Ioan Stană

preot conduc. of. paroch.

—□—

1—3

## Onorat Cler român!

Am onoare a aduce la cunoștința Multonoratului Cler român, că la recercarea mai multor preoți, cari doresc din inimă *spriginuirea meserișilor români*, mi-am provăzut, subscrisul, depositul meu cu tot felul de

## 👉 Pălării preoțești 👈

pe cari, la comandă, le trimit ori-si-unde pe lângă prețurile cele mai convenabile. În deosebi recomand **modelul nou de pălării de mătasă** (pârpose) făcut de mine după binevoitoarele îndigetări date mie de domnul Dr. Miron E. Cristea, care model prinde bine ori-ce față. Cu permisiunea domniei sale l'am și numit:

### == „Model Dr. Cristea“ ==

Este frumos, elegant și de sigur va satisface gustului fie-cărui preot. **Prețul 9 cor.**

Mai am **pălării preoțești linsă**. Calitate fină. 7 cor. Porto și culia 1 cor. 20 fil. Comandând cineva 3 bucăți de odată le trimit franco și fără a socoti cutia.

În speranță, că On. Cler român va da spriginul cuvenit unicului pălărier român, semnez

cu distinsă stimă

2—3

A. Meșotă, pălărier

Brașov (Brassó) strada orfanilor nr. 3.

Premiat cu premiul I la București în 1894.

## SCULPTOR ROMÂN.

Am onoare a aduce la cunoștința On. d-ni preoți și învățători precum și întreg On. public român următoarele:

Ca sculptor de lemn sunt în poziție să servesc în ori-ce vreme cu ori-ce fel de lucru de sculptură și măsurit pentru sfintele noastre biserici creștinești etc. d. e.:

👉 **Iconostase (Temple) Strâni, Tro-nuri, Seaune, Chivote, Uși, Răpizi, Cadre, etc.,** 👈

În ori-ce stil s'ar recere, cu cele mai moderate prețuri. Construesc Planuri după dorință. Pentru toate lucrurile mele iau garanță deplină că sunt de prima calitate atât ca lucru cât și ca artă.

Atrăgând atențiunea On. public asupra impregiurării, că chiar buna cuviință ar aduce cu sine ca bisericile noastre românești prin măestri români să se înfrumșezeze:

Rog bunăvoința în special a Onor. oficii și comitete parochiale.

2—3

Cu tot respectul semnez

**IOSIM IULIU BOSIAC,**  
sculptor în Berliște, poșta Jám (Banat).

👉 Promovat cu distincție de școala de sculptură 👈